 Slovensko Ljudsko Gledalište Celje

William Shakespeare

TROILUS

IN KRESIDA

William Shakespeare
TROILUS IN KRESIDA

Slovensko ljudsko gledališče Celje
Gledališki trg 5
3000 Celje

Borut Alujevič, upravnik
Stane Potisk, v.d. umetniškega vodje
Tina Kosi, dramaturginja
Miran Pilko, tehnični vodja

Jerneja Volfand, vodja programa in propagande
Tel. +386 (0)3 4264 214, faks 03 4264 220

Urška Zimšek, blagajničarka

Tel. +386 (0)3 4264 208

(blagajna je odprta vsak delavnik od 9.00 do 11.00
in uro pred pričetkom predstave)

Tajništvo

Tel. +386 (0)3 4264 202, faks +386 (0)3 4264 220

Centrala +386 (0)3 4264 200

Spletna stran: www2.arnes.si/slg-ce/

E-mail: slg-celje@celje.si

Ustanovitelj SLG Celje je Mestna občina Celje.

Program gledališča finančno omogoča Ministrstvo za kulturo.

SVET SLG CELJE: Slavko Deržek, Ana Kolar, Mariana Kolenko,
Martin Korže, Aleksa Gajšek Kranjc, Miran Pilko, Bojan Umek,
Zvone Utroša, Jagoda Tovirac (*predsednica*)

ČLANI STROKOVNEGA SVETA: Polde Bibič, David Čeh,
Franci Križaj, Anica Kumer (*predsednica*), Bojan Umek

VSEBINA

- 4 Tina Kosi: **Zakaj Trollus in Kresida danes?**
- 8 Jan Kott: **Pretresljiva in sodobna Trollus in Kresida**
- 11 **Fotografije uprizoritve**
- 24 **Predstavitev novih sodelavcev**
- 26 **Predstavitev novih članov SLG Celje**
- 28 **Anekdote**

William Shakespeare

TROILUS IN KRESIDA

Prevod **Matej Bor**

Režiser **Dušan Jovanović**

Dramaturginja **Tina Kosi**
Scenografinja **Jasna Vastl**
Kostumografinja **Blanka Ursulov**
Koreograf **Deneš Döbrei**
Avtor glasbe: **Drago Ivanuša**
Lektor **Simon Šerbinek**
Asistent scenografije **Iztok Šoštarič**

*Manca Ogorevc, Igor Sancin, Damjan Trbovc, Stane Potisk, Bojan Umek, Miha Nemeč,
Tarek Rashid, Drago Kastelic (delovni posnetek)*

Premiera: 10. 1. 2003 na Velikem odru.

Igrajo: PRIAM	Igor Sancin
HEKTOR	Miha Nemec
TROILUS	David Čeh
PARIS	Rastko Krošl
ENEJ	Bojan Umek
CALCHAS	Borut Alujevič
PANDARUS	Miro Podjed
AGAMEMNON	Zvone Agrež
MENELAJ	Primož Ranik
AHIL	Mario Šelih
AIAKS	Tarek Rashid
ODISEJ	Stane Potisk
NESTOR	Drago Kastelic
DIOMEDES	Uroš Potočnik
PATROKLUS	Renato Jenček
TERZIT	Damjan Trbovc
ALEKSANDER	Igor Žužek
HELENA	Tina Gorenjak
ANDROMAHA	Barbara Vidovič
KASANDRA	Neva Jana Flajs
KRESIDA	Manca Ogorevc

Miro Podjed, David Čeh (delovni posnetek)

Vodja predstave **Zvezdana Štraki - Kroflič**. Šepetalka **Breda Dekleva**.
 Lučni mojster **Dušan Žnidar**. Tonski mojster **Stanko Jost**. Krojači
Zdenka Anderlič, Janja Sivka, Dragica Gorišek, Marija Žibert.
 Frizerki **Maja Dušej, Marjana Sumrak**. Odrski mojster **Radovan Les**.
 Rekviziter **Drago Radaković**. Garderoberki **Amalija Baranović, Melita**
Trojlar. Dežurni tehnike **Rado Pungaršek**. Tehnični vodja **Miran Pilko**.

ZAKAJ TROILUS IN KRESIDA DANES?

Troilus in Kresida je eden manj znanih in najmanj igranih Shakespearjevih tekstov. Tekst je nastal med letoma 1601 in 1603. Registriran je bil 7. februarja 1603 pri Jamesu Robertsu s pripombo, da jo bo lahko tiskal, ko bo imel avtorizacijo. Literarni zgodovinarji so se prepirali okoli avtorstva dramskega teksta oz. ga niso v celoti pripisovali Shakespearju, nekateri so imeli pomisleke okoli prologa, drugi okoli konca igre ... James Roberts ni igre nikoli natisnil, pač pa sta jo leta 1609 natisnila Richard Eonion in Henry Walleys.

Žanrsko je bil tekst v preteklosti različno definiran. Označevali so ga kot tragedijo, historijo, dramo, tragikomedijo ... Kot historijo so igro označili zaradi njenega zgodovinskega dogajanja, komedijo zaradi slikanja razmer in značajev tako v grški kot v trojanski vojski, tragedijo zaradi Hektorjeve smrti. V bistvu je ta Shakespearjeva drama mračna komedija, ki posega v najgloblje pomene človeškega življenja. Ukvarja se z vprašanji ljubezni in sovraštva, zmage in poraza, časti, pohlepnosti, nesmiselnosti vojne in žrtvovanja človeških življenj.

Poraja se vprašanje, kateri vrsti publike je bila namenjena, saj je igra za preproste množice prezahtevna, preveč satirično intelektualna, prav tako pa ni mogla biti dvorna igra, saj bi verjetno žalila »deviško kraljico«, ki je bila takrat že v svojem sedemdesetem letu. Najverjetneje je bila namenjena študentski publikli, posebej študentom prava, ki so v svojih internatih prirejali različne divje zabave in tudi predstave. Sama po sebi je posmeh romantični ljubezni in ironiziranje pravnih aktov, ki so jih v elizabetinski Angliji vršili z velikim ceremonialom, čeprav je prestavljena v drug čas in drugo okolje.

Glavna vira za nastanek drame sta bili dve deli; prvo je delo Williama Caxtona *The Recuyell of the Historyes of Troye*, ki je prvič izšlo leta 1469 in doživelo do časa nastanka drame še pet izdaj. Ta knjiga je bila v elizabetinskem času daleč najbolj popularno branje o trojanski vojni in je bila mnogo bolj brana kot Homerjevi epi. To so bile srednjeveške verzije bojev iz časa trojanske vojne. Druga je bila Chaucherjeva srednjeveška zgodba o ljubezni med Troilom in Kresido, ki se v različnih pesnitvah pojavljata že prej. Pri Homerju je Troilus že omenjen, Kresida pa še ne; v *Historii de Exicidio Trojae* sta oba že prisotna, vendar še ne ljubimca; ljubimca postaneta šele v delu Benoita de Saint-Maureja, Boccaccio je dodal lik Pandarusa. V

Času od srednjega veka do renesanse je ljubezenska zgodba doživela številne transformacije, kar se je predvsem kazalo na liku Kreside, ki iz romantične junakinje postaja vse bolj vlačugarska, nezanesljiva ženska, sinonim ženske nezvestobe.

Čas dogajanja je postavljen v sedmo leto trojanske vojne, ko sta zmaga ali poraz zdaj na strani Grkov, zdaj na strani Trojancev. Na obeh straneh je bilo ubitih mnogo mož. Dogajanje se prične v času Ahilovega bojkotiranja spopadov, saj je jezen na poveljnika Agamemnona, ker je moral vrniti sužnjo, ki mu je pripadla kot vojni plen. Od tega trenutka dalje se izogiba bojov, sedi v svojem šotoru in se zabava s prijateljem in ljubimcem Patroklom. Grki vedo, da brez Ahila ne bodo zlahka premagali Trojancev. Tako se zvijačni Odisej domisli, da ga bodo lahko privabili nazaj v boj, le če bodo ranili njegov ponos. Zato v ospredje potisnejo Ajaksa kot največjega in hkrati najbolj neumnega junaka grške vojske.

Trojanska vojna je predstavljena kot neumna ekspedicija za neko ničvredno žensko. Vsi junaki, tako grški kot trojanski, so prikazani kot maloumni, zabiti, samovšečni, primitivni in bahavi cepci, ki si ne zaslužijo nič boljšega kot smrt na bojišču. Ahil je neviteško kujav, Ajaks ne sodi med posebno bistre, Odisej je prekanjen, vendar ničvreden značaj. Tudi trojanski tabor ni nič boljši. Neodločni Priam jih ne more voditi v boj, razvratni Paris se bojov raje izogiba, princ Troilus misli več na ljubezen kot na bitke. Le Hektor je prikazan kot junak in pozitivna, trezna, razmišljujoča in tudi čustvena osebnost. Igra je satirična kritika vojne, hierarhije v vojski in razmer v njej. Lažni

Damjan Trbovc, Tarek Rashid, Dušan Jovanović, Mario Šelih, Renato Jenček (delovni posnetek)

heroizem vseh udeležencev je vseskozi tekom igre osmešen, posebej v tem izstopa lik Terzita.

In prav v povezavi z vojno se kažejo močne vzporednice z današnjim časom. Vsaka vojna potrebuje opravičilo. Razlogi za vojno se navadno skrivajo v materialnih dobrinah, pa naj gre za zlato, trgovske poti, nafto ali kaj drugega. Helena je le pretveza grške potrebe po zavojevanju mednarodnih trgovskih poti, danes se nam vsem na očeh dogajajo podobne pretveze, ki so le želja velesil po obvladovanju sveta.

Vzporedno z vojnim dogajanjem teče ljubezenska zgodba med trojanskim princem Troilusom in lepo Kresido. Ta zgodba je svojevrstna parodija zgodnejšega in neprimerno slavnejšega Shakespearjevega teksta *Romea in Julije*. Vzporednice so najvidnejše ravno po prvi skupaj preživeti noči.

Troilus: »... Spat pojdi, spat. In naj ti sen zatisne te lepe oči, da se v njem izgubiš kot dete brez skrbi.«

Kresida: »No, torej zbogom.«

Troilus: »In zdaj spat –«

Kresida: »Si me sit?«

Troilus: »V posteljo, brž.«

Kresida: »Si me že sit?«

Troilus: »Oh, Kresida, ko ne bi dan nemirni, ki ga dramī škrančkov glas, že drznih vran plašil, ko bi noč krila še zdaj strast ljubezni, ne bi še šel.«

Kresida: »Prekratka je bila.«

Troilus: »Ta coprnica! Ko želiš, naj mine, se vleče kot pekel, ko bi dal vse, da ostane, pa beži bolj jadrno kot misel. – Prehladiš se in potem boš huda name.«

Kresida: »Kam? Da, taki ste vi moški. Trapa! Da sem se branila, bi še ne hodil stran.« (IV, 2).

Še manj romantično je Troilusovo prepričevanje Kreside, ki jo bodo odpeljali v grški tabor, naj mu ostane zvesta:

»Jaz se zanesem, da si zvesta, dvomim pa o svoji vrednosti: jaz sem slab pevec, pri plesu okornih pet, zanič kramljač, gubim pri vsaki igri – oni tam, veš, pa so pravi mojstri v teh stvareh.

Jaz pa vem dobro: v sleherni od njih
preži tih, nemo-besedljiv hudič,
ki zvito zapeljuje. Vendar ti
se mu ne daj.« (IV,4).

V tem svetu ljubezen ni vrednota, ki bi lahko preživela. Tudi ljubezen med Parisom in Heleno, ki ju vidimo skupaj le v enem prizoru, ne kaže posebnih ljubezenskih nežnosti, saj se ona več ukvarja s Pandarusom, ki ga zapeljuje pred očmi moža, do Parisa pa je ves čas nekoliko osorna in ga neprestano zbada.

V svetu te drame so prikazani različni tipi ženskih oseb. Prva je ikona, mit že za časa svojega življenja – lepa Helena, vendar ji v samem tekstu Shakespeare nameni le en prizor. Ona je zapeljivka, vlačuga – nosilci tega mnenja so Grki in Trojanci. Nasprotni pol predstavlja zvesta in ljubeča Andromaha, Hektorjeva žena. Kasandra je s svojim vedenjem in napovedovanjem konca Troje, norica, ki je nihče ne jemlje resno in zaradi tega tragična junakinja. Shakespeare se najbolj podrobno ukvarja s Kresido. Likom ženske, ki je sprva predstavljena mladostniško, skoraj pubertetniško. Takoj po prvi ljubezenski noči, pa se iz plašne in sramežljive deklice prelevi v žensko, ki hipoma pozabi vse obljube, postane sinonim za nezvestobo in po nekaj urah svojega Troilusa zamenja za Grka Diomeda.

Igra je sodobna zaradi svojega cinizma, polna je zbadljivih domislic in na humoren način prikazuje človeško pokvarjenost, nizke in neumne značaje. Pri tem Shakespeare mojstrsko obrne vsako še tako pozitivno stvar v nekaj negativnega in svetu ne daje nobenega upanja; iz vsega pa se še bridko norčuje.

Miha Nemeč, Igor Sancin, David Čeh, Rastko Krošl (delovni posnetek)

PRETRESLJIVA IN SODOBNA TROILUS IN KRESIDA

V ospredju je intonacija *buffo*. Veliki Ahil, herojski Ahil, legendarni Ahil se valja po ležišču s svojo moško priležnico – Patrokлом. Ta pederast, prepirljiv kot stara prekupčevalka, je bahač in bedak. Neumnješi od njega je samo še Ajaks, velik kup mesa s ptičjimi možgani. Iz teh dveh orjakov, ki sta ljubosumna drug na drugega, se norčuje ves tabor. Oba sta strahopetca. Po Shakespearu je vse to še premalo. Ahil in Patrokel se gresta v svojem šotoru ko dve opici oponašanje kraljev in voditeljev. Saj pri Shakespearu dostikrat norci oponašajo vladarje. Vendar je tu roganje še bolj kruto in ne prizanaša nikomur. Junaki se delajo norce in so norci. Samo resnični dvorni norec ni norec. On iz kraljev dela norce. Pametnejši je. Sovraži in roga se.

»Agamemnon je osel, ker se mu da komandirati Ahila; Ahil je osel, ker se pusti komandirati Agamemnonu; Terzit je osel, ker služi takemu oslu; Patrokel pa je osel že od rojstva« (II,3).

Krog norcev se zapre in še celo Nestor in Ulikses se za hip pogrezneta v to splošno norčevstvo; sta par starih klepetulj, ki ne znata dobiti vojne brez pomoči dveh silakov, ljubosumnih drug na drugega.

Miro Podjed, Rastko Krošl, Tina Gorenjak (delovni posnetek)

Pa v Troji? Stari zvodnik in mlado dekle gledata, kako se bojevniki in kraljevski sinovi vračajo od majhne praske za mestnim obzidjem. Za ta dva vojne ni. Nista je opazila. Vidita le parado moških. In v Troji je še Helena. Shakespeare jo pokaže samo v enem prizoru, že prej pa Pandarus pripoveduje, kako se je ob oknu objemala s Troilusom in mu pulila kocine iz mladeniške brade. Buffo intonacija se je spremenila, postala je bolj rahla, a nič manj ironična. V grškem taboru so kot opice drug drugega oponašali krvavi in mastni bedaki, veliki in težki zarobljenci. Tu se pariyo dvorni imetniki. Parodija ostane, spreminja pa se njena snov. Paris kleči pri Heleninih kolenih kakor v viteških romanih. Paži igrajo lutnjo ali citre. Toda ti srednjeveški gospe iz viteških romanov pravi Paris *Helenca*, pri Shakespeareu *Nell*. Prelepa Helenca, grška kraljica, zaradi katere se bije trojanska vojna, dela dovtipe kakor kurbca iz londonske krčme. Ta buffo nastavek velike parodije, anahronizmov in aktualizacij v delu, napisanem eno leto po *Hamletu*, preseneča. Offenbachova *Lepa Helena* iz leta 1601. Toda Shakespeareova *Troilus in Kresida* nista *Lepa Helena*.

Kajti tisto, kar tu zares preseneča, ni ta buffo intonacija, pač pa njena nenadna prekinitev oziroma boljše pomešanje z zelo grenko filozofijo in strastno poezijo. V grškem taboru si nihče ne dela utvar. Vsi vedo, da je Helena cipa, da je to vojna zaradi rogonosca in vlačuge. Tudi Trojanci to vedo. Priam ve in Kasandra ve, celo Paris ve in zagotovo ve Hektor. Eni in drugi vedo. In kaj zato, če vedo? Vojna traja že sedem let in bo še trajala. Helena ni vredna niti ene kaplje grške in trojanske krvi, ki se tu preliva. In kaj zato? In kaj sploh pomeni: Ni vredna?

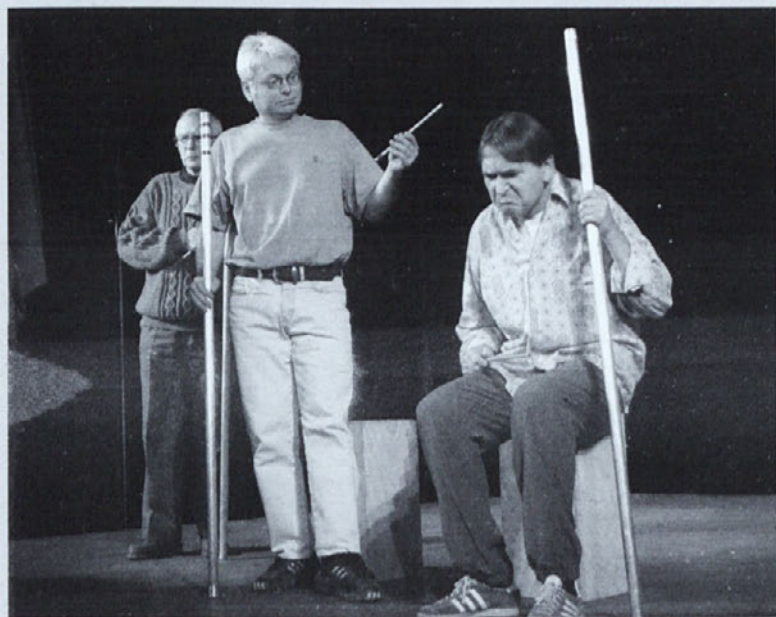
Manca Ogorevc, Barbara Vidovč, Tina Gorenjak (delovni posnetek)

Menelaj je rogonosec, Helena pa cipa. Ahil in Ajaks sta burkeža. Toda vojna ni buffonada. V njej padajo Trojanci in padajo Grki in v njej bo padla Troja. Junaki kličejo bogove, toda bogov v *Troilu in Kresidi* ni. Bogov ni in tudi fatuma ni. Zakaj je potemtakem vojna? Saj se je vendarle na obeh straneh ne udeležujejo sami bedaki. Nestor ni bedak, tudi Ulikses ne, celo Agamemnon ne. In niti Priam niti Hektor niti po absolutnem hrepeneči Troilus. Nemara v nobeni od Shakespearovih dram junaki sebe in sveta tako silovito in strastno ne analizirajo kakor tu. Izbirati hočejo pri polni zavesti. Filozofirajo, toda to ni niti lahka niti navidezna filozofija. In tudi ni samo retorika.

Od prvega do poslednjega prizora teče v *Troilu in Kresidi* velik spor, ki ga kar naprej prekinjajo norčije, spor o smislu in ceni vojne, o eksistenci in o ceni ljubezni. Lahko rečemo še drugače: spor o eksistenci moralnega reda v okrutnem in nerazumnem svetu. Hamlet, kraljevič danski, se je znašel pred isto preizkušnjo.

Vojna traja naprej. V njej se med seboj pobijajo Trojanci in Grki. Če je vojna samo pobijanje, je svet, v katerem eksistira vojna, absurd. Toda vojna je in traja dalje, zato je ji je treba dati smisel, da se reši smisel sveta in lestvica vrednot. Helena je vlačuga, a Helena je bila ugrabljena s soglasjem Priama in trojanskih voditeljev. Vprašanje Helene je postalo vprašanje Troje. Helena je postala simbol ljubezni

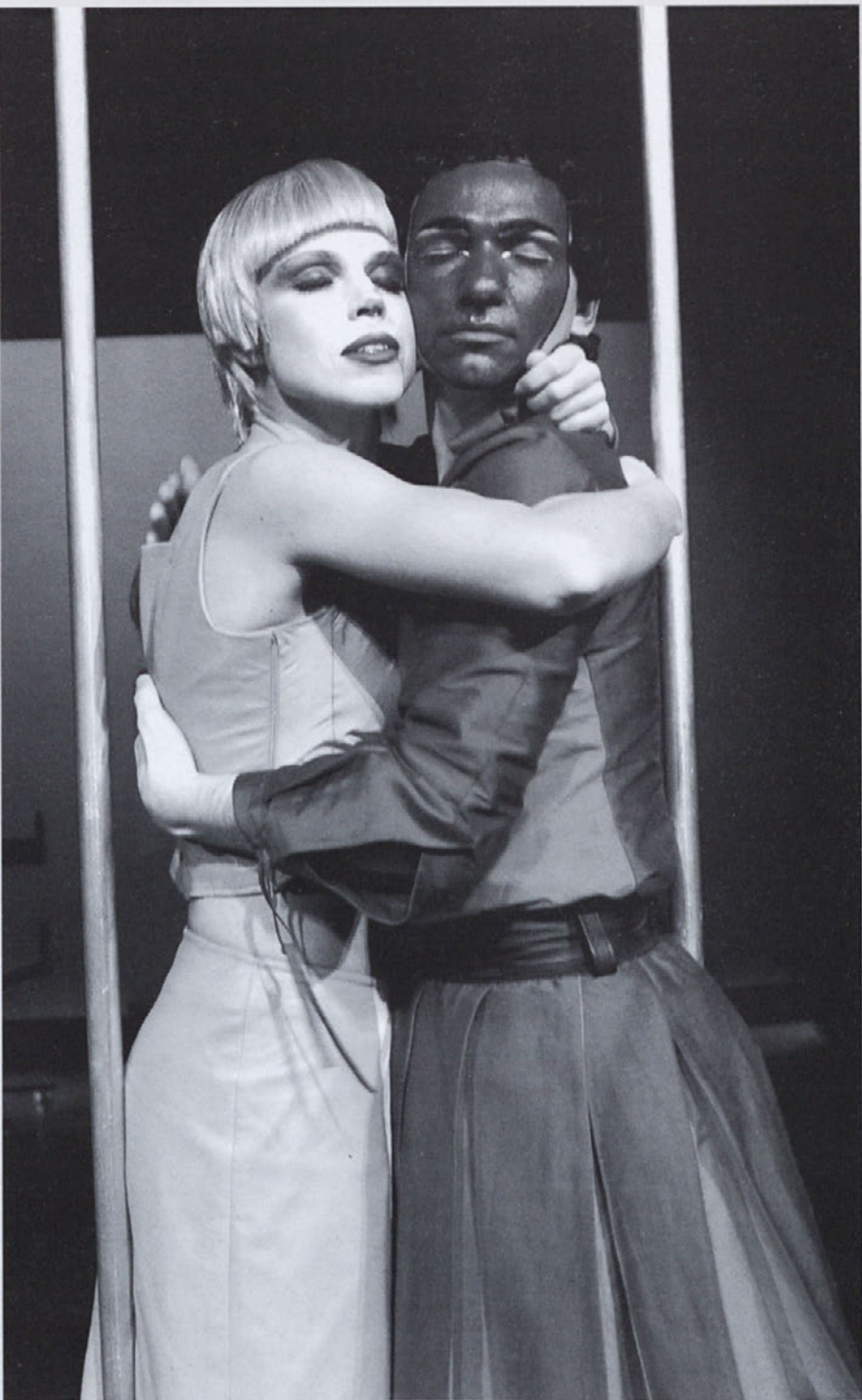
Stane Potisk, Bojan Umek, Drago Kastelic (delovni posnetek)

Bojan Umek, David Čeh

Drago Kastelic, Stane Potisk, Primož Ranik, Borut Alujevič, Uroš Potočnik, Tarek Rashid

Manca Ogorevc, David Čeh

Tina Gorenjak, Rastko Krošl

Igor Žužek, Renato Jenček, Primož Ranik, Miro Podjed, Mario Šelih, Miha Nemeč, Igor Sancin, David Čeh, Tarek Rashid, Damjan Trbovc, Uroš Potočnik

Renato Jenček, Igor Žužek, Primož Ranik, Miro Podjed, Marlo Šelih, Neva Jana Flajs, Miha Nemeč, David Čeh

Damjan Trbovc, Mario Šelih, Renato Jenček

Neva Jana Flajs, Manca Ogorevc, Barbara Vidovič

in lepote. Helena bo cipica šele takrat, ko jo bodo Trojanci vrnili Menelaju, ko bodo sami priznali, da je cipica ter da ni vredno umirati zanjo. Kakšna je cena dragulja? Trgovec ga tehta na tehtnici. A dragulj ima lahko še drugo ceno. Ceno strasti, ki jih je prebudil; ceno, kakršno ima v očeh tistega, ki ga nosi. Ceno, ki mu je bila dana.

Hektor ve vse o Heleni in skoraj vse o vojni. Ve, da je po naravnem zakonu in po zakonu naroda treba Heleno vrniti Grkom. Pa da razsodnost pravi: vrniti. Hektor pa tudi ve, da bi vrnitev Helene pomenila odpoved vsem vrednotam, ki jih Troja brani in ki Troja veruje vanje. Pomenila bi izgubo obraza, priznanje, da se dragulj tehta na tehtnici in je vreden samo toliko, kolikor zlata dajo zanj trgovci. Da imajo prav kramarji in obogateli ladjarji, ki menijo, da je mogoče kupiti vse: ljubezen, zvestobo, celo čast. Vojna traja že sedem let. Za Heleno so ljudje že umirali. Vrniti Heleno bi pomenilo razvrednotiti vse te smrti. Hektor izbira zavestno; ni mlad zanesenjak kakor Troilus, niti ni noro zaljubljen kakor Paris. Ve, da so Grki močnejši in da se lahko zgodi, da bo Troja zravnana z zemljo. Izbira kljub razlogom razuma in proti sebi. Kajti razum je zanj kramarski. Hektor ve, da mora izbirati med fizičnim in moralnim uničenjem Troje. Hektor ne more vrniti Helene.

Ta spor pa ne poteka v praznem prostoru. *Troilus in Kresida* je od vsega začetka sodobno, moderno delo, porogljiv politični pamflet. Troja je bila Španija, Grki so bili Angleži. Vojna je trajala še dolgo po porazu Nepremagljive armade in ji še kar naprej ni bilo videti konca. Grki so trezni, težki in brutalni. Vedo, da se bije vojna zaradi rogonosca in cipe, in ni jim treba dopovedovati samim sebi, da umirajo za zvestobo in čast. Oni pripadajo že drugemu, novemu svetu. Trgovci so. Znajo računati. Zanje ta vojna res nima smisla. Trojanci se trmasto držijo svojih smešnih absolutov in srednjeveškega kodeksa vojskovanja. Anahronistični so. Vendar iz tega, da so anahronistični, še ne izhaja, da se ne bi znali braniti. In da se morajo vdati. Vojna je brez smisla, toda tudi vojno brez smisla je treba dobiti. V tem je tudi Shakespearov realizem. Ulises je realist, praktik, racionalist. Celo matematiko zna. V svojem velikem govoru se sklicuje na Evklidov aksiom:

»... nič bližje kot brezkončna konca
dveh paralel ...« (1,3).

Ta racionalist je ideolog in on prireja sistem za prakso. Na pomoč pokliče vso srednjeveško kozmogonijo in teologijo. Govori o načelu hierarhije, ki vlada nad vesoljem, soncem in planeti, zvezdami in zemljo. S to nebeško hierarhijo se sklada zemeljska hierarhija stanov

in dostojanstev. Hierarhija je naravni zakon, porušenje hierarhije pa je zmaga sile nad zakonom, anarhije nad redom. Smisla te vojne zaradi rogonosca in deklinacije se ne trudijo rešiti zgolj predstavniki fevdalne mistike. Vojno branijo tudi racionalisti. V tem je grenka modrost in velika pikrost *Troila in Kresida*.

Hektor je idealiziran v smislu viteza srednjeveških križarskih pohodov. Ko vidi, da ima Ahil skrhan meč, odstopi od dvoboja. Ahil pa fevdalne tankovestnosti nima več. Izkoristi trenutek, ko Hektor odloži meč in sname šlem; ubije ga s pomočjo Mirmidoncev. Troja pade, kakor je padel Hektor. S svojimi utvarami o časti in zvestobi je bila anahronizem v novem, renesančnem svetu, kjer zmagujeta moč in denar. Hektorja ubije neumni, nizkotni in strahopetni Ahil. Nihče in nič ne more rešiti smisla te vojne.

Vojna je osmešena. Tudi ljubezen bo osmešena. Helena je vlačuga. Kresida prestopi v grški tabor in postane vlačuga. Ta prestop Kreside h Grkom ni samo akcija v igri, to je tudi velika metafora.

Kresida je ena od najpresenetljivejših Shakespearovih figur, mogoče prav tako presenetljiva kakor Hamlet. In tako kakor Hamlet ima tudi več obrazov. Ne da se zapreti v eno samo formulo.

Ta deklica je imela kakih osem, deset ali dvanajst let, ko se je začela vojna. Morda je zato vojna zanjo nekaj tako normalnega in

Uroš Potočnik, Stane Potišnik, Zvone Agrež, Drago Kastelic, Tarek Rashid, Renato Jenček (delovni posnetek)

navadnega, da je skoraj niti ne opazi in da nikoli o njej ne govori. Kresida je še nedotaknjena, vendar o ljubezni in o postelji ve vse ali se ji vsaj zdi, da ve. Notranje je svobodna, prisebna in pogumna. Renesančna je, stendhalovska je kot kaka Lamiel in je mlado dekle iz srede XX. stoletja. Cinična je, ali bolje, hotela bi biti cinična. Preveč je videla. Grenka je in porogljiva. In strastna je, svoje strasti se boji in sram jo je, da bi jo priznala. Še bolj jo je sram čustev. Nezaupljiva je do same sebe. Prav v tem nezaupanju, v varovanju razdalje, v potrebi po analizi – je naša sodobnica. Posmeh je njena obramba.

Pri Shakespearu ni nikoli figur brez situacij. Kresida ima sedemnajst let in njen lastni stric jo ponuja Troilu, ljubčka ji pripelje k postelji. Cinična Kresida pa hoče biti bolj cinična od strica; grenka Kresida se posmehuje ljubezenskim izpovedim, strastna Kresida prva izzove poljub. In prav v tem hipu zgubi vso svojo trdnost; nežna je, sramežljiva in plašna, spet ima svojih sedemnajst let.

»...Najraje bi umrla!

Kot z uma sem! Ne vem, kaj govorim!« (III,2).

To je eden od najglobljih ljubezenskih prizorov, kar jih je Shakespeare napisal. Balkonska scena med Romeom in Julijo, vsa v eni in isti intonaciji, je le ptičje ljubezensko gostolenje. Tu pa je vse. V tem sestanku Troila in Kreside je nameravana okrutnost. Združil ju je zvodnik. Njuno prvo ljubezensko noč spremlja njegov pritajen porogljivi smeh.

Za ljubezen na tem svetu ni prostora. Od začetka je že zastrupljena. Tema vojnima zaljubljenca je bila dana ena sama noč. In to edino noč so jima pokvarili. Odvzeli so ji vso poezijo. Umazali so jima jo. Kresida ni bila opazila vojne. Vojna jo je presenetila o svitu po prvi noči s Troilom.

»...Počakaj prosim! –

Vi moški, nikdar nič ne čakate –

Neumnica, da sem se dlje branila,

Potem bi zdaj počakal!« (IV,2).

Pandarus je ponujal Kresido kot blago. Zdaj jo bodo kakor blago prodali Grkom v zameno za ujetnika, trojanskega generala. Takoj mora odtod, še to jutro, po tej prvi noči. Kresida je stara sedemnajst let. Ena sama taka izkušnja je dovolj. Kresida pojde h Grkom. Toda to je že druga Kresida. Doslej je za ljubezen vedela iz domišljije. Zdaj jo je spoznala. V eni noči. Surovo so jo zbudili. Videla je, da je svet prepoln podlosti in krutosti, da bi bilo vredno braniti karkoli. Med potjo v grški tabor se ji že Diomedes priporoča na brutalen način.

Potem jo po vrsti poljubujejo vojskovodje, starci in kralji. Veliki in slavni: Nestor, Agamemnon, Ulikses. Spozna, da je lepa in da zbuja poželenje. Še je sposobna posmeha. Vendar pa že ve, da bo postala vlačuga. Samo prej mora še vse uničiti. Niti spomin ne sme ostati. Dosledna je.

Pred odhodom h Grkom je s Troilom zamenjala rokavico za rokavico. Pustimo ta srednjeveški rekvizit. Prav tako bi bila lahko zamenjala s Troilom prstan, ne gre za realije. Gre le za sam simbol zvestobe. Še tisti večer zahteva Diomedes od Kreside, naj mu da Troilov rokavec. Ne da bi morala. Saj bi tudi brez tega lahko postala Diomedova ljubica. A ne more drugače. Mora najprej ubiti v sebi vse. Kresida gre spat z Diomedom tako, kakor je šla lady Ana spat z Rihardom, ki ji je ubil moža in očeta.

V tej tragikomediji sta dve veliki norčevski vlogi: sladki norček Pandarus v Troji in grenki norec Tersites v grškem taboru. Pandarus je dobrodušen tepček, ki bi rad vsem pridobil naklonjenost neba in vsakemu paru bi rad pripravil posteljo. Živi, kakor da je ta svet velika farsa. A tudi njega še čaka krut udarec. Ta stari zvodnik bo še jokal. Vendar ta jok ne zbuja usmiljenja ne sočutja.

Samo bridki šaljivec Tersites je prost vsakršnih utvar. Ta zna sovražiti in svet vidi kot mračno grotesko:

Miha Nemeč, David Čeh, Neva Jana Flajs, Rastko Krošl (delovni posnetek)

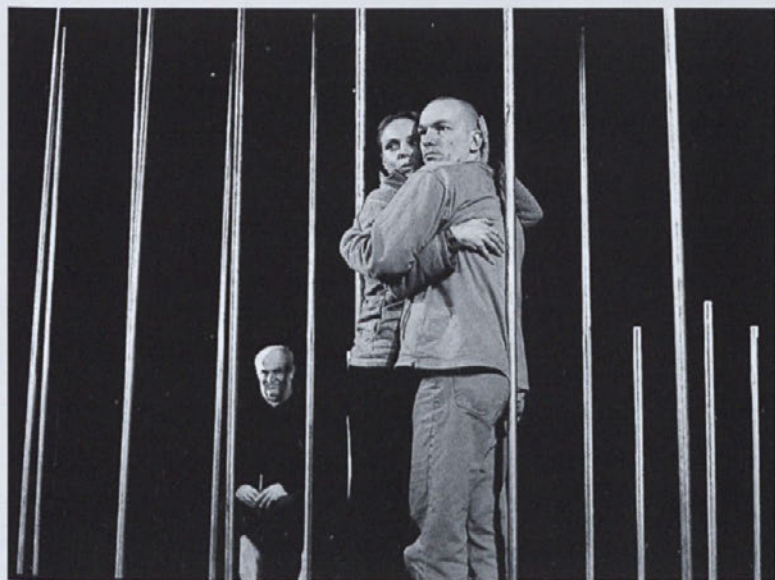
»Kraljal bi kot vran; kraljal bi nesrečo, kraljal nesrečo! Patrokel bi mi dal vse na svetu, da bi kaj zvedel o tej cipi! Noben papagaj ne bi dal toliko za slasten mandelj, kot bi dal Patrokel za pripravno lajdro! Pohota, pohota! Zmerom samo: vojne in pohota! Samo to je zmerom v modi! Naj jih pobere najbolj črn hudič!« (V,2).

Mislimo si drugačen konec *Othella*. Da ne ubije Desdemone. Ve, da bi ga lahko varala, in tudi ve, da bi bil sposoben umoriti jo. Jagu prizna, da ima prav: svet je pokvarjen in podel, če je tak, da je Desdemona lahko varala, da je on lahko verjel o njeni nezvestobi in da bi jo on lahko umoril. Potem umor ni več potreben. Dovolj je oditi.

V tragediji umirajo junaki, rešen pa je moralni red. Njihova smrt potrjuje eksistenco absolutuma. V tem delu pa za čudo niti Troilus sam ne umre, niti ne ubije nezveste Kreside. Nobene *catharsis*. Niti Hektorjeva smrt ni povsem tragična. Ta junak plača za lepo potezo in umre, obkoljen od Mirmidoncev, zabode ga strahopeten ustež. Ta smrt je tudi posmehljiva.

Groteska je krutejša od tragedije. Tersites ima prav. In vendar, kaj zato, če ima prav? Tersites je podlež.

Iz knjige *Eseji o Shakespearu*.

Miro Podjed, Manca Ogorevc, David Čeh (delovni posnetek)

DENEŠ DÖBREI

Diplomiral je na Akademiji umetnosti v Novem Sadu na oddelku za igro. Nato je bil zaposlen kot igralec v Narodnem pozorišču v Subotici, kjer je delal s številnimi režiserji Janezom Pipanom, Vitom Tauferjem, Radetom Šerbedžijo, Harisom Pašovićem, Ljubišo Ristićem, Nado Kokotović, Davidom Gothardom ...

Z Ištvanom Ladićem je leta 1987 formiral Letni bioskop pozoriščno združenje. Od leta 1989 je član Narodnega koreografskega centra v Orleansu v skupini Jozsefa Nagya.

Igral je v številnih filmih, med njimi so najpomembnejši Erdős Pál: *Gondviselés*, Balázséva: *Panon csúcs*, Božo Šprajc: *Felix*, Jeles András: *József és testvérei* ... Za film *Gondviselés* je v Riu de Janeiru dobil nagrado Zlati tukan za najboljšo glavno vlogo. V predstavi *L'uent dans le sac* je na MESS-u prejel Zlatni vjenac.

Bil je koreograf in režiser številnih predstav, pogosto je sodeloval z Ištvanom Ladićem v Letnem bioskopu, kjer so nastajale različne predstave, med njimi velja posebej izpostaviti gledališki predstavi Danilou Kiš: *Balázs Attila* in *Solanum Tuberosum*, plesni predstavi *Tomato ou l'tomato* in *Hu die*, kjer je bil Döbrei koreograf skupaj z Istokom Kovačem in Julyienom Hamiltonom. V zadnjem času smo lahko pri nas videli njegovo koreografijo v predstavi *Romeo in Julija*, ki jo je režiral Dušan Jovanović v SNG Drami Ljubljana.

Deneš Döbrei je tudi avtor različnih razstav, občasno se ukvarja tudi s fotografijo.

Foto: Andrej Džokusić

JASNA VASTL

Po študiju grafičnega oblikovanja na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani je še eno leto študirala na Šoli lepih umetnosti v Bratislavi in leta 2002 končala magisterij iz scenografije in kostumografije na AGRFT v Ljubljani.

Razstavljala je na številnih skupinskih in samostojnih predstavah doma in v tujini. Za njo je že več scenografij v plesnem in dramskem gledališču. Najpomembnejše so scenografije predstav *Hiša* (Plesni teater Ljubljana), *Mary Poppins* (Lutkovno gledališče Ljubljana - Slovensko mladinsko gledališče Ljubljana), *Noži v kurah* (SNG Drama Ljubljana), *Ekshibicionist* (SNG Drama Ljubljana) ...

V SLG Celje je prvič sodelovala ob koncu prejšnje sezone v predstavi *Celjski grofje*.

Dela tudi kot kostumografka in oblikovalka lutk. Za predstavo *Noži v kurah* je leta 2001 dobila nagrado za najboljšo scenografijo na Festivalu malih odrov na Reki na Hrvaškem.

DRAGO IVANUŠA

Drago Ivanuša je že kot študent Akademije za glasbo začel sodelovati z AGRFT in gledališkimi ustvarjalci. V zadnjih letih je avtor glasbe številnih gledaliških in plesnih predstav. Največ sodeluje z Dušanom Jovanovičem, Sebastijanom Horvatom, Meto Hočevar ... Plesne predstave je delal s koreografi kot so Istok Kovač, Matjaž Farič, Tanja Zgonc ...

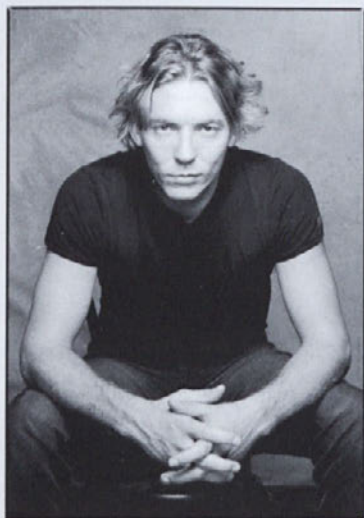
Sodeloval je tudi pri celovečernih filmih, med katerimi so najbolj znani *Burgerjev V Ieru*, *Cvitkovičev Kruh in mleko* in *Kozoletov Pornofilm*.

Napisal je glasbo za več dokumentarnih in kratkih igranih filmov ter za televizijo.

PREDSTAVITEV NOVIH ČLANOV SLG CELJE

NEVA JANA FLAJS

Rodila se je v Litiji, obiskovala je gimnazijo Ledina. AGRFT, smer dramska igra in umetniška beseda, je končala leta 1999 z diplomsko predstavo *Vilinček z lune* in Zajčevu *Medejo* (vloga Medeje). Za vlogo Klopčiča v 7. semstru Akademije v Shakespearjevem *Snu Kresne noči* je prejela študentsko Severjevo nagrado. Sodelovala je v Koreodrami Ljubljana v predstavi *Slavec in vrtnica*, v SNG Drami Ljubljana v predstavi *Berenika*, na otroškem festivalu v Radovljici v predstavi *Lisica in jež in* v Gledališču Škuc z monodramo *Ime mi je Damjan*. Igrala je v številnih kratkih filmih: *Sine, kaj bi še rad*, *Krt v vrtcu*, *Noč v hotelu* in v celovečercu *Triptih Agate Schwarzkobler*. Od 1. septembra je zaposlena v SLG Celje in je v letošnji sezoni že nastopila v predstavi za otroke *Vitez na obisku*.

PRIMOŽ RANIČ

Rodil se je leta 1972 v Ljubljani. Končal je AGRFT, smer dramska igra in umetniška beseda.

Že v času študija in kasneje je sodeloval v različnih gledališčih. V MGL je sodeloval pri predstavah *Mož, ki si ne upa*, *Antonij in Kleopatra*, *Aforizmi* in *1821*, igral je v *Žurki za punce* (Kulturni dom Črnuče), v predstavi za otroke *Bing, bang, bong* in skupaj z Urošem Potočnikom v *Futerliftu*. V SNG Drami Maribor je sodeloval pri *Don Kihotu*, *Čarovniku iz Oza* in *Drakuli*.

Od 1. septembra je zaposlen v SLG Celje, kjer je že nastopil v predstavi za otroke *Vitez na obisku*.

Igral je tudi v filmih, in sicer v Zupančičevih *Barabah*, Tanovičevi *Nikogaršnji zemlji* in Slakovem *Prešernu*.

UROŠ POTOČNIK

Rodil se je leta 1971 v Ljubljani. Po končani srednji šoli za veterino, se je vpisal na AGRFT, smer dramska igra in umetniška beseda, kjer je diplomiral leta 1997.

Uroš je že kot mlad igralec imel izjemno uspešno pot pred filmskimi kamerami. Nastopil je v številnih kratkih filmih: *Maruška*, *V soju noči*, *Mesto umora*, *Plaža*, *Syria*, *Rop stoletja*. Sam je režiral dva filma, v katerih je tudi igral *Poligon* in *Tine Trenutnik*. Igral je v več celovečernih filmih. Glavno vlogo Boruta Rejca je imel v Slakovem filmu *Pet majske dni*. Nastopil je še v *Struptihu*, *Poletni idili*, *Čamčatki*, *Outsiderju*, *Temnih angelih usode*, *Patriotu* in *Zvenenju v glavi*.

V gledališčih je sodeloval v MGL, in sicer v predstavah *Galilejevo življenje*, *Rešeni*, *Antonij in Kleopatra*, *1821*. V PG Kranj je igral v *Policiji*, v SNG Drami Maribor pa v *Don Kihotu*, *Čarovniku iz Oza*, *Čaju za dve*. Pogosto je nastopal v MKD Pedenjmožic Kamnik. Igral je v Rokgre teatru v predstavi *Kupite, kupite, znižano, znižano*.

Ukvarja se tudi s prevajanjem, adaptacijo in režijo dramskih tekstov. Tako sta nastali predstavi *Štoparski vodnik po Galaksiji* (DŠBB in KUD Pirati) in *Futerlift* (Frank teater).

ANEKDOTE

V uglednem gledališču je William Shakespeare igral kralja. Stal je na odru čisto blizu stranske lože, v kateri je sedela kraljica Elizabeta. Kraljica je hotela preskusiti, ali je mogoče zмести velikega pisatelja in igralce, in je vrgla na oder svoj robček. Shakespeare (kralj na odru) je pravkar nekaj ukazal svojemu služabniku, ko pa je zagledal robček, je z dostojanstvenim glasom še pripomnil: »Preden pa to storiš, poberi tamle robček naše sestre!«

Med vajo je William Shakespeare opazil igralca, ki se je pogovarjal z lepo, mlado damo. Iz radovednosti se jima je približal in slišal, ko je ona rekla:

»Ob desetih potrkajte trikrat na vrata, in ko bom vprašala, kdo je, recite: Richard III.!«

Veliki dramatik, ki je na vso moč ljubil ženske, je prišel četrte ure prej; spustila ga je v hišo in – bil je srečen.

Ob dogovorjenem času je prišel pravi ljubimec. Shakespeare je odprl okno in z nežnim glasom vprašal, kdo je.

»Richard III.,« se je glasil odgovor.

»Richard III. je prišel prepozno,« je zaupno dejal pisatelj,

»William Osvojevalec je trdnjavo že zavzel.«

Ansambel: Zvone Agrež, David Čeh, Neva Jana Flajs,
Tina Gorenjak, Renato Jenček, Drago Kastelic, Rastko Krošl,
Anica Kumer, Simona K. Ličen, Barbara Medvešček,
Miha Nemeč, Manca Ogorevc, Miro Podjed, Stane Potisk,
Uroš Potočnik, Primož Ranik, Tarek Rashid, Igor Sancin,
Mario Šelih, Jagoda Tovirac, Damjan Trbovc, Bojan Umek,
Barbara Vidovič, Igor Žužek.

Gledališki list Slovenskega ljudskega gledališča Celje
Letnik 57, sezona 2002/2003, številka 5
Izdaja Slovensko ljudsko gledališče Celje.
Vse pravice pridržane.

Za izdajatelja Stane Potisk
Urednica: Tina Kosi
Lektor: Simon Šerbinek
Fotografije: Damjan Švarc
Oblikovanje: Triartes – Jože Domjan
Tisk: Grafika Gracer
Naklada 2.000 izvodov
Celje, Slovenija, januar 2003

SLG Celje si pridržuje pravico do spremembe programa.

Celje - skladišče

D-Per

97/2002/2003

5000028010.5

COBISS ©